

Exkurze na hadce v okolí Raškova a Rudy nad Moravou

Field trip to serpentine outcrops near Raškov and Ruda nad Moravou

MICHAL HRONEŠ¹ & MARTIN DANČÁK²

1) Univerzita Palackého v Olomouci, Přírodovědecká fakulta, Katedra botaniky, Šlechtitelů 27, CZ-783 71 Olomouc-Holice; e-mail: michal.hrones@upol.cz

2) Univerzita Palackého v Olomouci, Přírodovědecká fakulta, Katedra ekologie a životního prostředí, Šlechtitelů 27, CZ-783 71 Olomouc-Holice; e-mail: martin.dancak@upol.cz

Abstract: A field trip to serpentine outcrops near the villages of Raškov and Ruda nad Moravou in northern Moravia took place on 17 June 2016. Both localities are dominated by pine forests variously mixed with oak, larch, beech and spruce. The outcrops were inhabited by two species of rare serpentine spleenworts, *Asplenium adulterinum* and *A. cuneifolium*. Other noteworthy species seen during the trip were *Cerastium lucorum*, *Festuca pallens*, *Melampyrum sylvaticum*, *Polygonatum odoratum* and *Phleum nodosum*.

Keywords: *Asplenium adulterinum*, floristic data, northern Moravia, pine forests

Taxonomické pojetí a nomenklatura: Danihelka et al. 2012, Chytrý 2013

Sedmá botanická exkurze Moravskoslezské pobočky ČBS roku 2016 se konala v pátek 17. června. Cílem byly výchozy hadců v prostoru mezi Hanušovicemi a Rudou nad Moravou na Šumpersku. Exkurze se kromě vedoucích M. Dančáka a M. Hroneše zúčastnilo sedm zájemců o botaniku. Celkem bylo nalezeno a demonstrováno 93 druhů cévnatých rostlin.

Navštívené území leží v mezofytiku ve fytogeografickém podokrese 73b Hanušovická vrchovina. Obecně jde o území druhově poměrně chudé, ve kterém převažují mezofytní druhy. Podél vodních toků jsou sem splavovány také druhy horské z přilehlých masivů Králického Sněžníku a Hrubého Jeseníku. Podloží fytochorionu je tvořeno zejména krystalickými břidlicemi a rulou. Výrazně pestřejší je jen v severní části v okolí Rudy nad Moravou a Hanušovic, kde na povrch vystupují vápence a hadce, jež významně ovlivňují složení místní flóry. Rozsáhlejší hadcové výchozy se nacházejí především v okolí Bohdíkovy, Raškova, Rudy nad Moravou a Chrastic. Vegetační pokryv na těchto výchozech tvoří především hadcové bory asociace *Asplenio cuneifolii-Pinetum sylvestris*, které jsou charakteristické dominantní borovicí lesní (*Pinus sylvestris*) a větším zastoupením různých druhů brusnic v bylinném patře. Ve stromovém patře je významná příměs modřínu opadavého (*Larix decidua*), jehož výskyt v Hanušovické vrchovině je někdy považován za původní (Chytrý 2013). Vzhledem ke geografické izolovanosti a vyšším nadmořským výškám, se na těchto hadcích vyskytuje relativně málo hadcových specialistů (obligátních serpentinofytů). Z území jsou známy sleziník nepravý (*Asplenium adulterinum*) a sleziník hadcový (*Asplenium cuneifolium*), z hadců

Obr. 1. Reliktní bor na svazích Modřínového vrchu v PR Na hadci u Raškova. – Obr. 2. Sleziník hadcový (*Asplenium cuneifolium*) na hadcových skalkách v PR Na hadci u Raškova. – Foto M. Hroneš

u Raškova je udáván také hvozdík kartouzek hadcový (*Dianthus carthusianorum* subsp. *capillifrons*; Vinter et al. 2001).

První zastávku jsme věnovali přírodní rezervaci Na hadci u Raškova. Jedná se o nejrozsáhlejší hadcové výchozy v Hanušovické vrchovině. Rezervace je tvořena dvěma hřebeny se severo-jihní orientací s výchozy hadcových skalek, mezi nimiž se nachází hluboce zaříznuté údolí Raškovského potoka. Vzniká tak nápadná výšková inverze, kdy jsme na dně údolí zaznamenali spíše horské druhy, jako krabilici chlupatou (*Cherophyllum hirsutum*), bukovinec osladičovitý (*Phegopteris connectilis*) a růži převislou (*Rosa pendulina*), a naopak v nejvyšších partiích východního hřebene (Modřínového vrchu) jsme viděli teplomilnější rostliny, jako konvalinku vonnou (*Convallaria majalis*), zběhovec lesní (*Ajuga genevensis*) a kokořík vonný (*Polygonatum odoratum*). Nalezli jsme také oba druhy sleziníků vázané na hadce, tedy sleziník hadcový i sleziník nepravý. Naopak hvozdík kartouzek hadcový se najít nepodařilo. V řídké vegetaci hadcových skalek byl častý zvonek okrouhloolistý (*Campanula rotundifolia*), silenka nadmutá (*Silene vulgaris*), starček lesní (*Senecio sylvaticus*), violka rolní (*Viola arvensis*) a svízel nízký (*Galium pumilum*). Ze zajímavějších trav ve spárách skalek rostla kostřava sivá (*Festuca pallens*) a na světlinách lipnice namodralá (*Poa humilis*). V okolních smrčínách jsme také viděli dva navzájem podobné druhy černýšů, běžný černýš luční (*Melampyrum pratense*) a mnohem vzácnější č. lesní (*M. sylvaticum*). Při sestupu do údolí Raškovského potoka jsme na mokré lesní cestě našli osm druhů ostřic, mimo jiné ostřici rusou

(*Carex flava*), na dně stinného údolí rostl rožec hajní (*Cerastium lucorum*), hlístník hnízdák (*Neottia nidus-avis*) a bradáček vejčitý (*Listera ovata*). Z nepůvodních druhů jsme zaznamenali vlčí bob mnoholistý (*Lupinus polyphyllus*) a kolotočník ozdobný (*Telekia speciosa*).

Jako druhou lokalitu jsme navštívili teprve nedávno vyhlášenou přírodní památku Žďár nacházející se na východních svazích vrchu Šošola u Rudy nad Moravou. V nižších partiích přírodní památky převažují druhově chudé bučiny svazu *Fagion sylvaticae*. Ze zajímavějších druhů se v jejich podrostu vzácně vyskytoval svízel vonný (*Galium odoratum*). Na vrcholu kopce se pak opět nachází hadcový bor, tentokrát s příměsí dubu zimního (*Quercus petraea*). Druhové složení, byť o něco chudší, je velmi podobné hadcům u Raškova. V podrostu dominuje třtina rákosovitá (*Calamagrostis arundinacea*), takže většina rostlin je odkázána pouze na blízké okolí hadcových skalek, kde je vegetace řidší. Opět jsme našli oba hadcové sleziníky, zvonek okrouhlolistý a silenku nadmutou. Na okraji turistické cesty na vrcholu Šošoly jsme při návratu objevili porost bojínku hlíznatého (*Phleum nodosum*).

Přestože nám zpočátku počasí příliš nepřálo, lze nakonec naši exkurzi do neobvyklého světa severomoravských hadců hodnotit jako úspěšnou.

Použité zdroje

- Danihelka J., Chrtek J. Jr. & Kaplan Z. (2012): Checklist of vascular plants of the Czech Republic. – Preslia 84: 647–811.
- Chytrý M. [ed.] (2013): Vegetace České republiky 4. Lesní a křovinná vegetace. – Academia, Praha.
- Vinter V., Mikulík J. & Blahoušek O. (2001): Hvozdík kartouzek hadcový u Raškova. – Živa 2001/6: 255.

Příloha č. 1 – Seznam nalezených taxonů

(sestavili M. Hroneš a M. Dančák)

Nálezy označené (OL) jsou dokladovány v herbáři Katedry botaniky Přírodovědecké fakulty Univerzity Palackého v Olomouci.

Seznam lokalit:

1. Bohdíkov (distr. Šumperk): Raškov, PR Na hadci, skalnatý hřeben Modřínového vrchu ve V části rezervace, cca 450–624 m n. m. (50°02'23"N, 16°53'07"E – 50°02'51"N, 16°53'22"E)
2. Bohdíkov (distr. Šumperk): Raškov, PR Na hadci, údolí Raškovského potoka, cca 420–480 m n. m. (50°02'21"N, 16°53'07"E – 50°02'56"N, 16°53'16"E)
3. Ruda nad Moravou (distr. Šumperk): severní část PP Žďár, reliktní bor na hadci, cca 500–547 m n. m. (49°59'31"N, 16°52'02"E)

cévnaté rostliny:

Abies alba (C4a): 1, 3; *Ajuga genevensis*: 1; *Alchemilla glabra*: 2; *Arenaria serpyllifolia*: 1; *Asarum europaeum*: 2; *Asplenium adulterinum* (C1): 1, 3; *Asplenium cuneifolium* (C2): 1, 3 (OL); *Astragalus glycyphyllos*: 2; *Atropa bella-donna*: 1; *Avenella flexuosa*: 3 (OL);

Bromus benekenii: 2;

Calamagrostis arundinacea: 1, 3 (OL); *Calamagrostis epigejos*: 1, 2, 3; *Calamagrostis villosa*: 2;
Campanula persicifolia: 1, 3; *Campanula rotundifolia* subsp. *rotundifolia*: 1, 3; *Cardamine*
impatiens: 1; *Carex brizoides*: 2; *Carex canescens*: 2; *Carex echinata*: 2; *Carex flava* (C4a): 2;
Carex leporina: 2; *Carex pallescens*: 2; *Carex remota*: 2; *Carex sylvatica*: 2; *Cerastium arvense*:
1; *Cerastium lucorum* (C4a): 2; *Chaerophyllum hirsutum*: 2; *Convallaria majalis*: 1; *Crepis*
paludosa: 2;

Daphne mezereum: 1; *Dentaria bulbifera*: 1;

Elymus repens: 2; *Epipactis helleborine*: 2; *Euphorbia cyparissias*: 1, 3; *Euphorbia dulcis*: 2;

Fagus sylvatica: 1; *Festuca gigantea*: 2; *Festuca pallens* (C4a): 1;

Galium odoratum: 3; *Galium pumilum*: 1; *Galium rotundifolium*: 1, 3; *Geranium phaeum*: 2;

Hypericum maculatum: 1;

Juncus tenuis: 2;

Larix decidua: 1; *Lathyrus sylvestris*: 2; *Lathyrus vernus*: 1, 3; *Linaria vulgaris*: 1; *Linum catharticum*:
2; *Listera ovata* (C4a): 2; *Lupinus polyphyllus*: 2; *Luzula luzuloides*: 1; *Luzula multiflora*: 2;
Luzula pilosa: 3; *Lysimachia nemorum*: 2;

Melampyrum pratense: 1, 3; *Melampyrum sylvaticum*: 1; *Melica nutans*: 1; *Mercurialis perennis*: 1;

Neottia nidus-avis (C4a): 2;

Phegopteris connectilis: 2; *Phleum nodosum*: 3 (OL); *Phyteuma spicatum*: 1; *Picea abies*: 1, 2, 3; *Pinus*
sylvestris: 1, 3; *Poa compressa*: 1 (OL); *Poa humilis*: 1; *Poa nemoralis*: 1; *Polygonatum odoratum*:
1; *Polygonatum verticillatum*: 1; *Polypodium vulgare*: 1; *Prenanthes purpurea*: 2; *Primula elatior*:
2; *Pteridium aquilinum*: 1; *Pulmonaria obscura*: 2;

Quercus petraea: 1, 3;

Ranunculus lanuginosus: 2; *Rhinanthus minor*: 2; *Rosa pendulina*: 2; *Rumex acetosella*: 1;

Scirpus sylvaticus: 2; *Senecio sylvaticus*: 1, 3; *Silene vulgaris*: 1, 3; *Stellaria graminea*: 2;

Telekia speciosa: 2; *Turritis glabra*: 1;

Vaccinium myrtillus: 1, 3; *Vaccinium vitis-idaea*: 1; *Veronica beccabunga*: 2; *Veronica officinalis*: 1;

Viola arvensis: 1; *Viscaria vulgaris*: 1.